

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' נצבים תשפ"ה

הרב **מדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים - 18:04 | 19:14

תל אביב - 18:20 | 19:16

חיפה - 18:11 | 19:16

טבריה ומגדל - 18:04 | 19:14

באר שבע - 18:21 | 19:16

כי חדות ה' היא מעוזכם

וּתְשִׁלְמֵם הַחוּמָהּ בְּעֵשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לְאֵלוֹלַם לְחַמְשִׁים וּשְׁנַיִם יוֹם.

(נחמיה ו', ט"ז)

ההשלכה המדינית של המאורע הזה מתוארת מיד לאחר מכן - וַיְהִי כִּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ כָּל-אֲזִיבֵינוּ וַיֵּרְאוּ כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבֵינוּ וַיִּפְּלוּ מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי מֵאֵת אֱלֹהֵינוּ נַעֲשֶׂתָה הַמְּלָאכָה הַזֹּאת. (שם י"ז)

קצת רקע; כורש הצהיר את הצהרתו המפורסמת ונתן לנו רשות לחזור לעלות ולבנות את ירושלים אך אנחנו לא כל כך רצינו. העשירים והמיוחסים משארו בבבל, על אף קריאתו של עזרא, ומי שעלו היו דלת העם - גרים, ממזרים וכו'. "עשרה יוחסין". נחמיה, שהיה שר בכיר בממלכת כורש, נקרא ע"י אמשי ירושלים וקיבל רשות מהמלך ללכת לשם אך גם לחזור, והמגמה שלו היא לעזור ולבנות את חומות ירושלים. בשנים שקדמו לזה היו כאן רשעים גדולים, עשרתבני המן לפי חז"ל, שכתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים, וששמו להם לתפקיד לעצור את הצהרת כורש ואת שיבת עם ישראל לארצו מתוך זריעת פחד בעם. אכן בהתחלה רוב העם לא עלה אך עם השלמת בניית החומות התרחשה מהפכה גדולה וכדלהלן.

אמנם אז מופיעים שני פרקים ארוכים בהם מתוארים כל השמות של כל אלו שעלו ובאו, וכמה ימים לאחר מכן, בא' בתשרי, כאשר עם ישראל שב לציון, מתרחש הדבר הבא -

וַיֵּשְׁבוּ הַכְּהֹנִים וְהַלְוִיִּם וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְּשֻׁרְרִים וּמִן-הָעָם וְהַנְּתִינִים וְכָל-יִשְׂרָאֵל בְּעֵרִיהֶם וַיַּעַז הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵרִיהֶם. וַיֵּאָסְפוּ כָּל-הָעָם כָּאִישׁ אֶחָד אֶל-הַרְחֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר-הַמַּיִם וַיֹּאמְרוּ לְעֹזְרָא הַסֹּפֵר לֵהֲבִיא אֶת-סֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר-צִוָּה ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל. וַיָּבִיֵא עֹזְרָא הַכֹּהֵן אֶת-הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקְּהָל מְאִישׁ וְעַד-אִשָּׁה וְכָל מִבֵּין לְשִׁמְעַ בַּיּוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. וַיִּקְרָא בּוֹ לִפְנֵי הַרְחֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר-הַמַּיִם מִן-הָאֹרֶךְ עַד-מַחְצֵית הַיּוֹם נֹגֵד הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׂאִים וְהַמְּבִינִים וְאֲזַנֵּי כָּל-הָעָם אֶל-סֵפֶר הַתּוֹרָה. וַיַּעֲמֵד עֹזְרָא הַסֹּפֵר עַל-מַגְדֵּל-עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ לְדַבֵּר וַיַּעֲמֵד אֶצְלוֹ מִתְּתִיָּה וְשִׁמְעַ וְעֲנָיָה וְאֹרִיָּה וְחֶלְקִיָּה וּמַעֲשִׂיָּה עַל-יְמִינוֹ וּמְשֻׁמְאֵלוֹ פְּדָיָה

נטילת הציפורניים

היום, כ"ה באלול הוא יום בריאת העולם, והיום בעז"ה בשיעורנו נתחיל בהכנות לקראת בריאת האדם ביום ראש השנה. נפתח באמירה חסידית של הרבי הרי"צ מליובאוויטש זיע"א, מתוך הספר היום יום, ולמרות שזה לא נראה קשור בדווקא לראש השנה אלא באופן כללי לגבי תוכחה -

תורת החסידות דורשת, כי תחילה להוכחה, צריכים להסיר את הצפרנים, לא לדקור, כי [הקליפות הטמאות] בטופרהא אחידן [=בצפרנים נאחזות], כל דקירה היא קליפה וסטרא אחרא; ואחר נטילת הצפרנים צריך להיות הנטילת ידיים, כמבואר ענינה בדא"ח - המשכת המוחין למדות. (היום יום,

כ"ב אלול)

בציפורניים יש את החלק שמחובר בגוף ויש את החלק העודף אותו אנחנו גוזזים. החלק שמחובר לגוף מגן עליו ונקרא מגן הקדושה ואילו בחלק החיצוני נאחזות הקליפות. הרבי הרי"צ מדבר שם באותה שיחה על כך שחסידים נוהגים להתוועד ולומר לחיים יחד וכאשר המחיצות נופלות יכולה לצאת תוכחה מסוימת כפי שזה שאם היא באה מצד הקדושה זה נפלא אך צריך להזהר שלא תהיה שם חלילה פגיעה ולו הקטנה ביותר שתדקור את הזולת ובמקום לתקן היא מקלקלת.

נטילת הידיים שאחרי הסרת הציפורניים מסמלת את המשכת המוחין למידות. הידיים הן המידות כמופיע בתיקוני זוהר, וכאשר הן ניטלות, מורמות, אנו מרימים את המידות אל המוח, ושם אני מעביר את הדברים דרך פילטר של רוגע, של המוח והשורש באופן אמיתי, עמוק וטוב.

השלמת חומות ירושלים

בהמשך הדברים נחזור גם ללימוד הזה וכעת נעבור לענייני ראש השנה. באירוע היסטורי מדהים שהתרחש בר"ה נאמר נאום התוכחה הגדול ביותר. אנחנו יודעים שכ"ה באלול הוא יום בריאת העולם כפי שפתחנו, בו נברא האור, והוא גם יום ההילולא של רבי אלעזר, בנו של רשב"י, אבל ביום זה התרחש דבר נוסף בתקופת שיבת ציון; בספר נחמיה מתוארת עליית עזרא ונחמיה אחרי ניסיון ממושך להניא את העם ישראל מלעלות חזרה לארץ, ושמונים ושמונה שנים אחרי חורבן בית ראשון, משלים נחמיה את בנין חומות ירושלים ביום כ"ה באלול -

רק אז הלכו העם לאכול ולשתות בחצות היום. הם בכוכי עזרא נגע בהם במקודות הכי רגישות שלהם - אבל בלי לדקור בציפורניים.

חידוש ושמו חג הסוכות

והנה לנו בפסוק הבא, עדות תנ"כית על שני ימי ראש השנה, למרות שבתורה אנו מצווים רק על יום אחד -

ובימים השני נאספו ראשי האבות לכל העם הכהנים והלוים אל-עזרא הספר והשפיל אל-דברי התורה. וימצאו כתוב בתורה אשר צוה ה' ביד-משה אשר ישבו בני-ישראל בסכות פחג בחדש השביעי. (שם י"ג-ו"ד)

אבל שמענו מה כתוב פה? - כתוב פה שרבים מהעומדים שם כלל לא ידעו שיש חג כזה שמקרא סוכות בעוד שבועיים. זו היתה 'מצאה', חידוש עבורם! רבותי, אנחנו לפעמים מסתכלים מלמעלה על אחינו שהתבוללו בגלות רוסיה במשך שבעים שנה - והנה לנו שגם אחרי שבעים שנות גלות בבל היתה התבוללות כזו ושכחת התורה כזו!

ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל-עריהם ויבירו שלם לאמר צאו ההר והביאו עלי-זית ועלי-עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבת לעשות סכת ככתוב. ויצאו העם ויביאו ויעשו להם סכות איש על-גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלהים וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים. ויעשו כל-הקהל השבים מן-השבי. סכות וישבו בסכות כי לא-עשו מימי ישוע בן-נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד. (שם ט"ו-י"ז)

חז"ל מסבירים שלא ייתכן שלא עשו את חג הסוכות בכלל מאז ימות יהושע ועד לאותו יום, אלא ברמה הזו זה לא נעשה (או אולי שיחידים עשו ולא הכלל). ומה עשו שם? -

ויקרא בספר תורת האלהים יום. ובימים מן-היום הראשון עד היום האחרון ויעשו-הג שבועת ימים ובימים השמיני עצרת כמשפט. (שם י"ח)

נסכם לרגע; אחריבני החומות בכ"ה באלול, עם ישראל, אלו שעלו לארץ, נמצאים בהתרגשות עצומה. המציאות העולמית היא שהעמים אשר סביבותינו הבינו שהתהליך הוא תהליך אלוהי, ומה עושה עם ישראל שנמצא במקום רוחני כל כך נמוך? -

ובימים עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני-ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם. ויבדלו זרע ישראל מכל בני נכר ויעמדו ויתודו על-חטאתיהם ועונות אבותיהם. ויקומו על-עמדם ויקראו בספר תורת ה' אלהיהם רבעית היום ורבעית מתודים ומשתחוים ל-ה' אלהיהם. (שם ט', א'-ג')

את הבכיות של ראש השנה שעצרנו ואצרנו, אנחנו הולכים להוציא עכשיו החוצה. יש מהמפרשים שלומדים מכאן שזהו האזכור הראשון לקיום 'אסרו-חג', שכן באסרו חג אסור להיות בצום ומספד וכו',² ולכן הם דחו את זה ליום כ"ד בתשרי ולא עשו זאת בכ"ג בתשרי, יום אחרי שמיני עצרת, יום אסרו חג.

¹ שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו, ולמרות שהפסוקים הללו מתארים את מה שהתרחש בראש השנה. נזכור שביום הכיפורים הכהן הגדול בשיא סדר העבודה שלו קורא בתורה לפני כל העם ושם עולים ששה.
² אמנם מנהגנו היום הוא שלא אומרים תחנון עד סוף חודש תשרי, ואכמ"ל.

ומישאל ומלכיה וחשם וחשבדנה זכריה משלם. (שם, ז, ע"ג - ח, ד')¹

כל זה התרחש ברחוב שלפני שער המים ולא בתוך בית המקדש, כמופיע בפסוק.

שם המפורש ברחובה של עיר

ויפתח עזרא הספר לעיני כל-העם כי-מעל כל-העם היה וכפתחו עמדו כל-העם. ויברך עזרא את-ה' האלהים הגדול ויענו כל-העם אמן. אמן במעל ידיהם ויקדו וישתחו ל-ה' אפים ארצה. (שם ה'-ו')

עזרא מברך את ה', וחז"ל שואלים ביומא ס"ט לפשר הביטוי "ה' האלוקים הגדול" ועונים דבר לא ייאמן - באותה קריאה בתורה לפני כל העם השתמש עזרא הכהן הסופר בשם ה' המפורש כמו כהן גדול בבית המדרש ביום הכיפורים! זה התאפשר רק בגלל שזו היתה הוראת שעה, שהרי אסור לומר את השם המפורש מחוץ למקדש. בזה מובן גם למה העם מניפים את ידיהם ומשתחוים אפים ארצה. הוא גם הוסיף ושלח אמשים להסביר לעם את הקריאה -

וישוע ובני ושרביה. ימין עקרב שבת. הודיה מעשיה קליטא עזריה יוזבד חנן פלאיה והלוים מבינים את-העם לתורה והעם על-עמדם. ויקראו בספר בתורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא. (שם ז'-ח')

זה היה אירוע מכונן ומרגש מאד ולכאורה העם צריך לשמוח בהתרגשות אך בפועל מה שקרה הוא -

ויאמר נחמיה הוא התרשטא ועזרא הכהן. הספר והלוים המבינים את-העם לכל-העם היום קדש-הוא ל-ה' אלהים אל-תתאבלו ואל-תבכו כי בוכים כל-העם כשמעם את-דברי התורה (שם ט')

סכור שאנחנו נמצאים בראש השנה, יום שמח ומיוחד מאד. הרב נריה זצ"ל מספר על הרב קוק זצ"ל שלא היה מאחל חג שמח בראש השנה אלא איחל "חג מבורך". ראש השנה זה דבר עמוק משמחה, עמוק מהכל.

העם לא בוכה כאן סתם. מצבם הרוחני היה נורא אחרי שבעים שנות גלות בבל -

ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי-קדוש היום לאדונינו ואל-תעצבו כי-חדנת ה' היא מעוזכם. (שם י')

החזק שלנו, ההגנה שלנו, המעוז שלנו היא חדוות ה'! זה לא עזר מספיק ולכן גם הלויים הצטרפו להסבר והלכו לדבר כל אחד עם קבוצה מהעם -

והלוים מחשים לכל-העם לאמר הסו כי היום קדש ואל-תעצבו. וילכו כל-העם לאכל ולשתות ולשלח מנות ולעשות שמחה גדולה כי הבינו בדברים אשר הודיעו להם. (שם י"א-י"ב)

¹ יש כאן בפרוט השמות שבפסוק האחרון דבר נפלא. הגמרא במסכת מגילה שואלת כמה עולים לתורה ביום הכיפורים. אנו יודעים שבכל שבת עולים שבעה, בימים טובים חמישה, בראש חודש ארבעה, בשני וחמישי ובשבת במנחה שלשה, ואילו ביום הכיפורים עולים ששה - כנגד ששה

אֶרֶץ מִלֶּדְךָ חֲשַׁבְוֹן וְאֶת-אֶרֶץ עֹגֵי מִלֶּדְךָ-הַבְּשׂוֹן. וּבְנִיָּהֶם הִרְבִּיתְךָ כַּכִּכְבֵּי הַשָּׁמַיִם וּתְבִיאֵם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אָמַרְתָּ לְאַבְתָּיִהֶם לָבוֹא לְרִשְׁתָּ. וַיָּבֹאוּ הַבְּנִיִּים וַיִּירָשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ וּתְכַנְנֵעַ לְפָנֵיהֶם אֶת-יִשְׂרָאֵל הַכֹּנְעָנִים וּתְתַנַּם בֵּינָם וְאֶת-מְלִכֵיהֶם וְאֶת-עַמְמֵי הָאָרֶץ לַעֲשׂוֹת בְּהֵם כְּרָצוֹנָם. וַיִּלְכְּדוּ עָרִים בְּצִוְרֹת וְאֶדְמָה שְׂמֹנֶה וַיִּירָשׁוּ בְתִים מְלָאִים-כָּל-טוֹב בְּרוֹת חֲצוּבִים כְּרָמִים וְזֵיתִים וְעֵץ מֵאֵל לָרֹב וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ וַיִּשְׂמְנוּ וַיִּתְעַדְנוּ בְּטוֹבְךָ הַגָּדוֹל. (שם י"ב-כ"ה)

הוא מלמד את העם את ההיסטוריה שלנו אבל הוא לא מסתפק במאום ציוני נלהב אלא ממשיך להיסטוריה הקרובה אליהם, את הסיבות לחורבן הבית הראשון -

וַיִּמְרוּ וַיִּמְרְדוּ בְּךָ וַיִּשְׁלְכוּ אֶת-תּוֹרַתְךָ אַחֲרֵי גִבּוֹם וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ אֲשֶׁר-הִעִידוּ בָּם לְהִשָּׁבֵם אֵלַיךְ וַיַּעֲשׂוּ נֶאֱצוֹת גְּדוֹלוֹת. וּתְתַנַּם בְּיַד צָרִיָּהֶם וַיִּצְרוּ לָהֶם וּבַעַת צָרְתָם יִצְעֲקוּ אֵלַיךְ וְאֵתָה מִשְׁמַיִם תִּשְׁמָע וּכְרַחֲמֵיךָ הִרְבִּים תִּתֵּן לָהֶם מוֹשִׁיעִים וַיִּוֹשְׁעוּם מִיַּד צָרִיָּהֶם. וּכְנָחַח לָהֶם יִשׁוּבוּ לַעֲשׂוֹת רַע לְפָנֶיךָ וּתְעַזְבֶּם בְּיַד אִיְבֵיהֶם וַיִּרְדּוּ בָהֶם וַיִּשׁוּבוּ וַיִּזְעַקוּךָ וְאֵתָה מִשְׁמַיִם תִּשְׁמָע וּתְצִילֵם כְּרַחֲמֵיךָ רַבּוֹת עֵתִים. וּתְעַד בְּהֵם לְהִשָּׁבֵם אֶל-תּוֹרַתְךָ וְהִמָּה הַזֵּיכָר וְלֹא-שָׁמְעוּ לְמִצְוֹתַיךָ וּבִמְשַׁפְטֵיךָ חָטְאוּ-בָּם אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה אֲדָם וְחַיָּה בְּהֵם וַיִּתְּנוּ כְּתָף סוֹרֶרֶת וְעָרְפָם הִקְשׂוּ וְלֹא שָׁמְעוּ. וּתְמַשֶּׁךְ עֲלֵיהֶם שְׁנַיִם רַבּוֹת וּתְעַד בָּם בְּרוּחְךָ בְּיַד-נְבִיאֶיךָ וְלֹא הִאֲזִינוּ וּתְתַנַּם בְּיַד עַמְּי הָאָרְצָת. וּבְרַחֲמֵיךָ הִרְבִּים לֹא-עֲשִׂיתָם כָּלָה וְלֹא עֲזַבְתָּם כִּי אֶל-חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה. וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד אֶל-יַמְעַט לְפָנֶיךָ אֵת כָּל-הַתְּלָאָה אֲשֶׁר-מִצְאָתָנוּ לְמַלְכֵינוּ לְשָׂרֵינוּ וְלַכְהֲנֵינֵנוּ וְלַנְּבִיאֵינוּ וְלַאֲבֹתֵינוּ וְלְכָל-עַמְּךָ מִיְמֵי מַלְכֵי אֲשׁוּר עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְאֵתָה צְדִיק עַל כָּל-הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי-אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֶנְחֵנוּ הִרְשָׁעָנוּ. וְאֵת-מַלְכֵינוּ שָׂרֵינוּ כְּהֲנֵינֵנוּ וְאֲבֹתֵינוּ לֹא עָשׂוּ תּוֹרַתְךָ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ אֶל-מִצְוֹתַיךָ וְלַעֲדוֹתַיךָ אֲשֶׁר הִעִדְתָּ בְּהֵם. וְהֵם בְּמַלְכוּתָם וּבְטוֹבְךָ הִרְבּוּ אֲשֶׁר-נָתַתָּ לָהֶם וּבְאֶרֶץ הַרְחֵבָה וְהַשְּׂמֵנָה אֲשֶׁר-נָתַתָּ לְפָנֵיהֶם לֹא עֲבָדוּךָ וְלֹא-שָׁבוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם הָרָעִים (שם כ"ו-ל"ה)

כמה פסוקי סליחות וימים נוראים יש כאן במאום הזה!

כריתת אמנה

ואז הוא מגיע אליהם -

הִנֵּה אֶנְחֵנוּ הַיּוֹם עֲבָדִים וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתָּה לְאַבְתָּיִנוּ לְאָכַל אֶת-פְּרִיָּהּ וְאֶת-טוֹבָהּ הִנֵּה אֶנְחֵנוּ עֲבָדִים עֲלֶיהָ. וּתְבוֹאָתָה מְרֵבָה לְמַלְכִים אֲשֶׁר-נָתַתָּה עֲלֵינוּ בְּחַטָּאוֹתֵינוּ וְעַל גּוֹיֹתֵינוּ מְשָׁלִים וּבְבַהֲמַתָּנוּ כְּרָצוֹנָם וּבְצָרָה גְדוֹלָה אֶנְחֵנוּ. (שם ל"ו-ל"ז)

החומות נבנו אבל העם עוד לא מרגישים את הגאולה - אנחנו בצרה גדולה, עדיין אנחנו עבדים ולא בגאולה השלמה, ולכן - ובכל זאת אנחנו כרתים אמנה וכתבים ועל החתום שרֵינוּ לוינו כהנינו. ועל החתומים נחמיה התרשטא בן-חכליה וצדקיה. שרֵיה עזריה ירמיה. (שם י', א-ג)

כולם חתומים על האמנה הזו. עשרים פסוקים של חתימות מופיעים שם! והם חותמים על התחייבות ללכת בדרכי ה'. זה בדיוק תוכן הפרשה שאנחנו קוראים כל שנה בערב ראש השנה - "אתם מצבים היום בלכם לפני ה' אלהיכם... לעברך

הם לא רק בכו אלא גם נבדלו "מכל בני נבר" כלומר מכל נישואי התערובת שפשוטו שם! הם לא יוצאים לאכול ולשתות אלא נמצאים בצום ותפילה.

נאום התוכחה של נחמיה

ואז מתחיל הנאום הגדול של הלויים אל העם -

וַיָּקָם עַל-מַעְלַת הַלְוִיִּם יִשׁוּעַ וּבְנֵי קְדַמְיָאֵל שְׁבַנְיָה בְנֵי שְׂרָבְיָה בְנֵי כַנְנִי וַיִּזְעַקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל-ה' אֱלֹהֵיהֶם. וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יִשׁוּעַ וְקְדַמְיָאֵל בְּנֵי חֲשַׁבְנְיָה שְׂרָבְיָה הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה פְתַחְיָה לְוַיִּמוּ בְּרַכּוֹ אֶת-ה' אֱלֹהֵיהֶם מִן-הָעוֹלָם עַד-הָעוֹלָם וַיְבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדְךָ וּמְרוֹמָם עַל-כָּל-בְּרָכָה וְתַהֲלָה. אֵתָה-הוּא ה' לְבַדְּךָ אֵתָה עֲשִׂיתָ אֶת-הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-צְבָאֵם הָאָרֶץ וְכָל-אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל-אֲשֶׁר בְּהֵם וְאֵתָה מַחִיָּה אֶת-כָּלֵם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים. אֵתָה-הוּא ה' הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתָו מֵאוּר כַּשְׁדִּים וְשַׁמְתָּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם. וּמִצְאָתָ אֶת-לָבָבוּ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ וְכָרוֹת עֲמֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחֲתִי הָאֲמָרִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי וְהַגְּרָגְשִׁי לָתֵת לְזֹרְעוֹ וְתָקָם אֶת-דְּבָרֶיךָ כִּי צְדִיק אָתָּה. וְתִרְאָ אֶת-עַנְי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וְאֵת-זַעֲקָתָם שְׁמָעַת עַל-יַם-סוּף. וְתִתֵּן אֹתָת וּמַפְתִּיחַ בְּפָרְעֹה וּבְכָל-עַבְדָּיו וּבְכָל-עַם אֶרֶץ עַם יַדְעָתָ כִּי הַזִּידוּ עֲלֵיהֶם וְתַעֲשֶׂה-לָּךְ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה. וְהַיּוֹם בְּקַעַת לְפָנֵיהֶם וַיַּעֲבְרוּ בַחוּרֵ-הַיָּם בִּיבֶשֶׁת וְאֵת-רַדְפֵיהֶם הַשְּׁלַכְתָּ בַּמַּצּוֹלֹת כְּמוֹ-אֶבֶן בְּמַיִם עֲזִים. (שם ד'-ו'-א)

אנחנו מכירים היטב את הפסוקים הללו - אומרים אותם בכל בוקר בפסוקי דזמרא וזהו נאום ההשלמה של כ"ד תשרי, ההשלמה של ראש השנה. שם התחילה התוכחה אבל נעצרה בהנחיה ברורה לשמוח והנה כעת היא שבה ומשלמת. הוא מספר לנו את ההיסטוריה של עם ישראל - וסכור שאנחנו כעת אחרי שחזרנו לארץ ישראל ובנינו את חומות ירושלים באופן פלאי שאף אחד לא האמין שזה יוכל להיות. אנחנו עוצרים בפסוקי דזמרא בפסוק הנ"ל, אבל נחמיה ממשיך -

וּבַעֲמוּד עֲנָן הִנְחִיתָם יוֹמָם וּבַעֲמוּד אֵשׁ לַיְלָה לְהָאִיר לָהֶם אֶת-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ-בָהּ. וְעַל הַר-סִינִי יִרְדַּת וּדְבַר עַמְּהֶם מִשְׁמַיִם וְתִתֵּן לָהֶם מִשְׁפָּטִים יִשְׂרָאֵל וְתוֹרוֹת אֱמֶת חֲקִים וּמִצְוֹת טוֹבִים. וְאֵת-שֶׁבֶת קְדוֹשְׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם וּמִצְוֹת וְחֻקִּים וְתוֹרָה צִוִּיתָ לָהֶם בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדְּךָ. וְלַחֶם מִשְׁמַיִם נָתַתָּה לָהֶם לְרַעֲבָם וַיִּמֵּם מִסְּלַע הוֹצֵאתָ לָהֶם לְצִמְאֹם וְתֹאמַר לָהֶם לָבוֹא לְרִשְׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִשְׁאַתָּ אֶת-יְדְךָ לָתֵת לָהֶם. וְהֵם וְאֲבֹתֵינוּ הַזִּידוּ וַיִּקְשׂוּ אֶת-עָרְפָם וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹתַיךָ. וַיִּמְאַנּוּ לִשְׁמָעַ וְלֹא-זָכְרוּ נְפִלְאוֹתַיךָ אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ עִמָּהֶם וַיִּקְשׂוּ אֶת-עָרְפָם וַיִּתְּנוּ-רֹאשׁ לְשׁוֹב לְעַבְדְּתָם בְּמָרִים וְאֵתָה אֱלֹהֵי סִלְיָחוֹת חַנּוּן וְרַחוּם אַרְךָ-אֵפִים וְרַב-חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם. אַף כִּי-עָשׂוּ לָהֶם עֲגָל מִסְכָּה וַיֹּאמְרוּ זֶה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הֵעֲלֶךְ מִמִּצְרַיִם וַיַּעֲשׂוּ נֶאֱצוֹת גְּדוֹלוֹת. וְאֵתָה בְּרַחֲמֵיךָ הִרְבִּים לֹא עֲזַבְתָּם בְּמַדְבַּר אֶת-עַמּוּד הָעֲנָן לֹא-סָר מֵעֲלֵיהֶם בַּיּוֹם לְהַנְחִתָּם בְּהַדֶּרֶךְ וְאֵת-עַמּוּד הָאֵשׁ בַּלַּיְלָה לְהָאִיר לָהֶם וְאֵת-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ-בָהּ. וְרִיחְךָ הַטּוֹבָה נָתַתָּ לְהַשְׁפִּילֵם וּמִנְּךָ לֹא-מִנְעַת מִפִּיהֶם וַיִּמֵּם נָתַתָּה לָהֶם לְצִמְאֹם. וְאַרְבָּעִים שָׁנָה כָּלְכַלְתָּם בְּמַדְבַּר לֹא חָסְרוּ שְׁלֹמֵתֵיהֶם לֹא כָלוּ וְרַגְלֵיהֶם לֹא בָצְקוּ. וְתִתֵּן לָהֶם מַמְלָכוֹת וְעַמְּמִים וְתַחֲלָקֵם לְפָאָה וַיִּירָשׁוּ אֶת-אֶרֶץ סִיחוֹן וְאֵת-

משלוח מנות בראש השנה

ועל מה הוא רוצה לדבר איתנו בראש השנה? - הוא רוצה שמקבל על עצמו עול מלכות שמיים, ולכאורה כדי להשיג את המטרה הזו הוא היה צריך לייסר אותנו ולצעוק עלינו שנפרוש ממשותינו ונתחזק במצוות כאלה ומצוות אחרות וכו', אבל הדרך שלו היא אחרת לגמרי. חלילה מלרדות בעם, אלא - לנו הביתה לאכול ולשתות "ושלחו מנות איש לאין נכון לו". מאיפה הוא לקח את המצווה הזו? לא שמענו ולא ראינו בשום מקום שיש מצוות משלוח מנות בראש השנה! אבל לשלוח מנות זה לא רק מנות פיסיות. כאשר נכנסים לאוירה של תוכחה אז אתה מסתכל על הסובבים אותך במבט כזה - ההוא רשע, וההוא כופר, וההוא מתבולל וההוא מחלל שבת, שמאלני, ימני, חרדי וכו', ואילו עזרא כאשר הוא קורא בספר תורת האלקים הוא אומר את השם המפורש בהוראת שעה. הוראת שעה דומה אבל בענין אחר לגמרי היתה אצל אליהו בהר הכרמל כאשר הוא הלך והקריב את הקרבנות מול ביעי הבעל והשקר של אצבל ואחאב, היתה זו הוראת שעה שאפשר להקריב מחוץ למקדש, שחטי חוץ, וכך גם עכשיו לקרא בשם ה' המפורש ברחוב שער המים - כדי להחזיר את עם ישראל לעצמו. ואיך מתחילה התוכחה שלו? - קודם כל דעו שאתם בנים של מלך עשויים מאבנים טובות ומרגליות. תשמחו! "חדוות ה' היא מעוזכם", אתם אינסוף. והלוויים הולכים ומחשים את העם - 'לא לבכות, לא לבכות, היום לא בוכים'.

ובואו נראה מה קרה להם כשהם התחילו את האמנה הזובכ"ד בתשרי. כתוב בפסוק שכאשר הם באו הם התאספו וקראו בספר תורת אלוהיהם -

... וַיִּזְעַקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל-ה' אֱלֹהֵיהֶם. (נחמיה ט' ד')

קודם הסברנו את הביטוי "ה' אלקים הגדול" שזה היה השם המפורש, ומה זה כאן שהם זעקו "בקול גדול"? חז"ל מבארים (יומא ס"ט): שהם צרחו, צעקו וביקשו שיעקר יצר הרע מהעולם - יצר הרע של עבודה זרה ויצר הרע של עריות. הם תפסו פתאום את המצב הרוחני שלהם. והגמרא מספרת שאכן בוטל יצר הרע של עבודה זרה אבל יצר הרע של עריות רק הוחלש כי כאשר ניסו לבטלו לגמרי לא מצאו למחרת בבוקר שום ביצה שנולדה מדון ועד באר שבע, ולכן החזירו את יצר הרע של עריות עם צ'ופר - ביטלו את היצר הרע כלפי קרובות משפחה. אמנם לגבי יצר הרע של עבודה זרה - בקשתם ניתנה להם. זה התפקיד היחיד של ראש השנה - להמליך את הקב"ה עלינו. "המליכוני עליכם ובמה בשופר". זו מהות היום. בראש השנה עזרא הביא אותם לתוכחה כזו שפעלה עליהם עמוק פנימה.

להיזכר שאנו בניו של מלך

פעם כבר הגדרנו שתוכחה זו הוכחה. על הפסוק במשלי -

אַל-תִּזְכַּח לִי פְּדִישֵׁנָאָה, הוֹכַח לְחַכְמֵי וַיֵּאֱהָבֵהּ. (משלי ט' ח')

מבאר האלשיך הק' שאין מדובר בשני אנשים נפרדים, שכן מה יעזור לי להוכיח מי שאין לי איתו בעיה? אלא הכוונה היא לאותו אדם. כבר רבי עקיבא אמר "העבודה! אם יש בדור הזה יודע היאך מוכיחים" (מדרש ספרא קדושים ב' ד'),³ ולמה? - כי כדי לקיים את מצוות תוכחה "הוכח תוכיח את אחיך" (ויקרא י"ט י"ג,

בברית ה' אלהיך ובאָלתו אשר ה' אלהיך כרת עמך היום... פן יש בכם איש... אשר לבבו פנה היום מעם ה' אלהיכם ללכת לעבד את אלהי הגוים הָהֵם פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה... והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברר בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררותי לבי אלך למען ספות הרהר את הצמאה" (דברים כ"ט, ט"ו-י"ח). הם באים ומחדשים את הברית - ושאָר העַם הכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם הַשׁוֹעֲרִים הַמְשַׁרְרִים הַנְּתִינִים וְכָל-הַנְּבָדָל מֵעַמֵי הָאָרְצוֹת אֶל-תּוֹרַת הָאֱלֹהִים נְשִׂיהֶם בְּנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם כָּל יוֹדֵעַ מִבֵּין. מִחֲזִיקִים עַל-אֲחֵיהֶם אֲדִירֵיהֶם וּבְאֵים בְּאֵלֵה וּבְשׁוֹעֵרֵה לְלַכֵּת בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה בְיַד מֹשֶׁה עֶבֶד-הָאֱלֹהִים וְלִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹת ה' אֲדֹנָינוּ וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקָּיו. (שם כ"ט-ל')

זה לא נגמר בהצהרות כלליות אלא הם ממשיכים בפרטים - וְאֲשֶׁר לֹא-נִתְּן בְּנִתְּנֵינוּ לְעַמֵי הָאָרֶץ וְאֶת-בְּנֹתֵיהֶם לֹא נָקַח לְבָנֵינוּ. וְעַמֵי הָאָרֶץ הַמְּבִיאִים אֶת-הַמִּקְחֹת וְכָל-שֹׁבֵר בָּיִם הַשֶּׁבֶת לְמִזְכֹּר לֹא-נָקַח מֵהֶם בְּשֶׁבֶת וּבַיּוֹם קָדֵשׁ וְנִטַּשׁ אֶת-הַשֶּׁנֶה הַשְּׁבִיעִית וּמִשָּׂא כָל-יָד. וְהַעֲמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לְתַת עָלֵינוּ שְׁלֹשִׁית הַשָּׁקָל בַּשֶּׁנֶה לְעִבְדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. לְחַסֵּם הַמְּעַרְכֹת וּמִנְחַת הַתְּמִיד וְלַעֲזוֹת הַתְּמִיד הַשֶּׁבֶתוֹת הַחֲדָשִׁים לְמוֹעֲדִים וְלִקְדָשִׁים וְלַחֲטָאוֹת לְכַפֵּר עַל-יִשְׂרָאֵל וְכָל מְלֹאֶת בֵּית-אֱלֹהֵינוּ. (שם ל"א-ל"ד)

הם מתחייבים לפרוש משותיהם הגויות, מתחייבים שלא לשאת ולתת בשבת ועם מחללי שבת, מתחייבים לשמור שמטיה. אגב - אין יובל לכל הדעות אבל הם מקבלים על עצמם שמטיה דרבנן. כלומר הם מקבלים על עצמם דם דינים דרבנן, גם שמטיט כספים ("משא יד", היינו חובות), ועוד. והספר ממשיך בפרקים שלמים נוספים בתיאור כל האמנה הגדולה הזו - כ"ה אלול, החומות מושלמות וזה הסיום של התנ"ך, סיום בריאת העולם הוא שכחומות ירושלים מושלמות. כלומר כשאובינו רוצים 'מבול אל אקצה' ימ"ש הם בעצם רוצים להחריב את העולם כולו ומגם מי שהתכחש לזה פעם כבר לא יכול לשלא להבין את זה. אירופה ואוסטרליה - הכל מושפע מחומות ירושלים האם תיבנה או שחלילה יכתבו שטנה על יושבי ירושלים. הכל מתחיל ונגמר כאן. ושרי החוץ ומשיאי מדינות העולם צריכים לבוא לכאן לעיר דוד ולהבין שפה נמצאת הנקודה. זוהי בריאת העולם, בכ"ה באלול - "יהי אור" או חלילה להיפך.

ואחרי השלמת בנית חומות העיר בכ"ה באלול מגיע ראש השנה ואז עזרא צריך לקיים את התפקיד האמיתי והוא מתקן לישראל שיקראו את פרשת התוכחה לפני ראש השנה - "תכלה שנה וקללותיה". כך אומרת הגמרא במגילה.

זה פלא גדול שהרי בזמנו קראו את התורה במחזוריות בת שלש וחצי שנים והנה עזרא הוא זה שתיקן לנו לקרוא את פרשת נצבים לפני ראש השנה, ללכת בברית האלוקים - זה היה ראש השנה שלו! לא שמים לזה לב בדרך כלל כשלומדים את הנשוא.

³ ועי' ערכין טז - "אמר רבי אלעזר בן עזריה: תמיהני אם יש בדור הזה שיזדע להוכיח".

ועזרא הסופר רומם אותנו לקבל עול מלכות שמיים, הוא לימד אותנו איך צריך להיראות בראש השנה. אני חושב שזה המקור ראשון שמלמד אותנו איך באמת צריך להיראות ראש השנה שלנו - לא מזכירים חטאים, לא מזכירים את עצמי, לא עוסקים בי בעצמי, אלא רק מזכירים שכולנו בניו של הקב"ה ואנחנו עם ישראל מתרגשים מזה.

"הוכח לחכם". אמרנו שתוכחה והוכחה זו אותה מילה כי כדי להצליח בתוכחה כזאת צריך להוכיח לי שאני באמת בן של מלך, כילפעמים כל כך קשה ליעד שאני לא מאמין בזה. תוכיח לי שאתה באמת חושב שאני כזה טוב, שאני כזה חכם - זה מה שילד מבקש מאבא כשאבא בא לתת לו תוכחה. 'תוכיח לי'. ואחרי שתוכיח לי בראש השנה - תוכיח אותי בהמשך בכ"ד בתשרי. זה מופלא.

האופי הנכון של ראש השנה

כ"ה אלול עד כ"ד תשרי. חודש. חומות ירושלים נבנות ויש טעם לעולם שנברא. מהרסי ירושלים ומהרסי העולם רואים את חומות ירושלים נבנות ואז בלי התחשב בכלל במי עלה לארץ ומי לא, עומדים דלת העם ברחוב שער המים, ושם המפורש חודר כל יהודי ויהודיה בגבולין. הם עדיין לא נבדלו ממשותיהם המכריית, הם עדיין לא קבלו עליהם מצוות מעשיות, הם עדיין לא אמרו "שבת קדש" ולא כלום. עזרא גם לא רוצה שיאמרו את זה בינתיים. איזו הדרכה מופלאה! איזה ראש השנה!

ומתוך הימים הללו של ראש השנה, יום הכיפורים סוכות ושמחת תורה של שמחה עצומה כזו, בא התיקון הגדול. תחילת להוכחה - ליטול את הציפורנים, כי בחלק החיצוני של הציפורניים אחוזות הקליפות. הקליפות של החשק להעיר, לדקור, ורק כשהן נטולות אפשר להוכיח. ואחרי שנטולים ידיים ומעלים את המידות וממשיכים את המוחין למידות - מדבקים בעזרא הסופר ובשם המפורש של ראש השנה, ואז בכ"ד בתשרי זוכים לקבל שהקב"ה יעקור מאיתנו יצר עבודה זרה ויקהה לנו את יצרא דעריות - כדי שקבלת עול מלכות שמיים של השופר בראש השנה תתחיל להתממש במציאות.

יש לי תחושה ברורה לחלוטין שאת ראש השנה, את המבנה, את חגי תשרי ואת האחרי החגים, ויעקב הלך לדרכו", את התוצאות - צריך ללמוד מראש השנה של שיבת ציון, של ימי עזרא ונחמיה בעז"ה אנחנו רואים בשוב ה' את שיבת ציון ורואים במלחמה הגדולה הזו איך חוזרים בעז"ה לבנות את חומות ירושלים, מתוך ההבנה העמוקה הזו של מה זה עם ישראל ומה זה כל יהודי ויהודי, ואיך בראש השנה - "חדוות ה' היא מעוזכם" - לא עוסקים בכלל בחטאים אלא נטו וטובקבלת עול מלכות שמיים והמלכתנו על כל אחד ואחד מאיתנו, באמונה שזה קיים בכל אחד ואחד מישראל גם אם הוא רחוק מאד, ומתוך זה יקוימו בנו כמו אצל עזרא אבל בעז"ה בשלמות כל הברכות והבשורות הללו, והאמנה הזו תבוא מאיתנו לישועה ולגאולה שלמה עלינו ועל כל ישראל בב"א.

באמצע הפסוק) אתה צריך להיות בכזה "לא תשגא את אחיך בלבבך" (תחילת אותו פסוק). והסוף הוא "ולא תשא עליו חטא" - הפירוש הפשוט הוא אם לא תוכיח את אחיך למרות שיכולת לעשות כן הרי שאתה נושא את חטאו, אמנם בעומק הסביר הרבי הריי"צ, שאם התוכחה שלך לא עבדה הרישזה רק בגלל שאתה עדיין חוטא בשנאה אליו, עדיין מקננת בך שנאה מסוימת כלפיו. צריך להגיע לכזה "ואהבת" כדי להוכיח. נחזור לאלשיך - כאשר אתה עומד להוכיח את החבר שלך, את הבן שלך, את עצמך, אתה יכול לעשות את זה בשני אופנים; האחת היא - "יא חתיכת לץ שכמותך. איך אתה מתנהג? מה עשית?!", אבל ככה אתה גורם לכך שהוא רק יתרחק ממך, כי אתה דוקר ושורט אותו עם הציפורניים, עם הס"א. נגיד באופן יותר חריף - באופן כזה לא בטוח שמה שבאמת מעניין אותך זה לקיים את מצוות ה' אלא יותר הצד החיצוני-אישי-אגואיסטי. והשלב הבא יהיה "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", הרי שגם הוא ישגא אותי. קצת השגאה שיש בתוכך כלפי האחר תמנע ממך מלקיים את מצות תוכחה ורק תגרום ליותר שנאה. לכן, עליך להוכיח באופן השני - "הוכח לחכם". בוא ותגיד לו - 'אח שלי, אתה הרי כזה חכם, אתה מופלא, יש לך כוחות מופלאים - לא מתאים לך לעשות כאלה שטויות". ואם תוכיח אותו באופן כזה - הוא יאהב אותך. אולי אפילו אתה הראשון מזה זמן (או מעולם) שאומר לו שהוא חכם? אולי אתה הראשון שמזכיר לו שהוא בן של מלך? במצב שלו, אחרי שבעים שנות גלות בבבל, הוא כבר לא זוכר שיש סוכות ואתה פתאום מספר לו מי הוא, ואתה לוקח אותו לשער המים ושם אתה יכול לומר את השם המפורש כי במצב כזה כל הגבולין הם בית המקדש. זה כה"ג בקדש הקדשים. "כשהיו שומעים את השם גדול מפורש ויצא" - כך כל העם שמע את עזרא קורא בתורה, וכאשר הוא ראה שאולי זה טיפ-טיפה הולך לכיוון התוכחה של הציפורניים, הוא החזיר את זה למקור ואמר - 'התפקיד שלי הוא להביא אותך לקבל עול מלכות שמיים, שתכיר מי אתה ומה אתה, לאהב אותך - אני אותך ואתה את עצמך'.

לאחר נטילת הציפורניים, כשמסרת רק הציפורן של לבוש הקדושה, כשמסאר רק כח להרים אותך, נטלים ידיים - המשכת המוחין למידות. המוחין זה השורש של הכל. שם נמצאים החיים, גזע הנשימה נמצא במוח. המוחין זה קדש הקדושים, כך ע"פ התנאי. ועזרא הסופר מחזיר אותו על קדש הקדשים וכל אחד ואחת מאיתנו, ומגלה לנו שחדוות ה' היא מעוזנו, והיום קדוש לה'.

וכשמקרא בתורה ביום הכיפורים ששה עולים ניזכר שהם זכר לאותה קריאה מופלאה בראש השנה עם ששה מימינו וששה משמאלו של עזרא. ואז אתה מביא את האמשים לבוא מראש השנה ומיום הכיפורים אל סוכות, וכל יום בסוכות קוראים בתורה ושמחים ללא הפסקה, ומגיעים לשמחת תורה ולאסרו חג, ואז מאליהם מתכנסים כולם בכ"ד תשרי כשהם לבושים שקים ואדמה עליהם וכורתים אמנה ומקבלים על עצמם את הכל מחדש.

"ויזעקו בקול גדול" - שזעקו לקב"ה השיבטל מהם את יצר הרע של עבודה זרה, ובראש השנה ההוא בשנת ג' תת"ג, אחרי שבנו והושלמו חומות ירושלים וה' המפורש נאמר גם בגבולין

השיעור מקדש
 לזכות עם ישראל להצלחה ושמירת חיילי צה"ל, להשבת החטופים מחרה ובשלום, להשבת כל הנפלים לקברי ישראל, לשלום כל חיותמים וחאלמנות, לע"ז כל הנפלים על קידוש ה' באירועי חמלחמה ובטחם סגן עין שלם, סגן איתן אבנר בן ינחק, סגן רזן אריאל רס"ן אומרי חי בן משח ה"ד ולע"ז ירידש בנימין בן שושנח ז"ל, ולהבדיל
 לרפואת כל הפצועים והחולים ובטחם
 עמרם בן אידח חיח, פאני פרחח בת אסתר, חוויח בת אורית, וליווג העון ליעל רחל בת אריאל אסתר
 להקישת שיעורים ניתן לפנות בחודעת וואטסאפ לעמטאל - 054-7500516